

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Dějepis

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 10

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Evropa za raného středověku

Jméno autora: Mgr. Vladislava Heglasová

Předmět: Dějepis

Jazyk: Čeština

Klíčová slova: stěhování národů, germánské kmeny a Slované, raný středověk

Cílová skupina: žák 1. ročníku

Stupeň a typ vzdělání: střední odborné

Očekávaný výstup: Žák umí popsat proces utváření Evropy v době raného středověku a určit okolnosti, které měly vliv na vznik prvních středověkých států, jako byl rozpad římské říše a stěhování národů. Zároveň zhodnotí kulturní odkaz Byzantské, Franské a Arabské říše.

Metodický list/anotace

Pomocí výkladové prezentace a dílčích úkolů se žák seznámí s formováním prvních státních útvarů v Evropě po pádu západořímské říše a v důsledku velkého stěhování národů. Popíše fungování nových vztahů raně středověké společnosti, určí základní kořeny, ze kterých vzešla evropská civilizace a zhodnotí kulturní přínos i dalších, současně se rozvíjejících kultur.

Datum vytvoření: 12.10. 2012

**EVROPA
ZA RANÉHO
STŘEDOVĚKU**

STŘEDOVĚK

raný středověk

vrcholný středověk

pozdní středověk

РАНÝ STŘEDOVĚK

5. – 11. století

Konec říše západoroámské

476 n. l.

- otrokářství se přežilo (bouře otroků)
- územní rozpad na jednotlivé provincie
- hospodářský úpadek
- směna v penězích nahrazena směnou výrobků

Stěhování národů

4. – 6. století

pohyb barbarských kmenů, pod tlakem kočovných Hunů z jihoruských stepí pronikají do Evropy

- **germánské kmeny** - od 4. století
- **slovanské kmeny** - od 5. století (oblast od Baltu po Jadran)

Úkol: Kde se nacházela pravlast Slovanů?

Řešení: Pravlastí Slovanů byla oblast při středním Dněpru a přítoku Pripetu. Kraj Polesy byl bažinatý.

Ve světě v současnosti žije **230 milionů Slovanů**. Slované dnes tvoří největší etnickou a jazykovou skupinu v Evropě:

- **východní Slované** (Bělorusové, Rusové, Ukrajinci)
- **západní Slované** (Češi, Slováci, Poláci, Lužičtí Srbové)
- **jižní Slované** (Bulhaři, Srbové, Slovinci, Chorvati, Bosňané, Makedonci)

Rozšíření Slovanů v 6. – 7. století

Obrázek č. 1

Červeně je vyznačena předpokládaná pravlast Slovanů.

Dříve patřili mezi Slovany také dnes již vymřelí Polabští Slované a Pobaltští Slované.

Utváření středověké Evropy

Na troskách antické civilizace se začala postupně vyvíjet naše současná západní civilizace.

Zpočátku existovaly větší územní celky:

- Byzantská říše
- Muslimský svět
- Franská říše
- Území Slovanů

Do konce 11. století se území Evropy postupně diferencovalo a vymezily se hranice států.

Evropa v 11. století

Obrázek č. 2

Byzantská říše

- bývalá východořímská říše
- hlavní město **Konstantinopol**
- jediný evropský centralizovaný stát
- císař **Justinián I.** (6. stol.) – nový zákoník
- křesťanství sjednocovalo etnicky rozdílné obyv.
- **caesaropapismus** – sepětí církve a státu
- spojila prvky antické, středověké a orientální
- **1054** – rozkol křesťanství
- **1453** – podlehla osmanským Turkům

Úkol: Jak bylo rozděleno křesťanství?

Řešení: Křesťanství bylo rozděleno na:

- ✓ **východní, pravoslavné** v čele s patriarchou (Řekové, východní Slované, jazyk - řečtina) a
- ✓ **západní, katolické** s papežem v čele (Germáni, Romané, západní Slované, jazyk - latina)

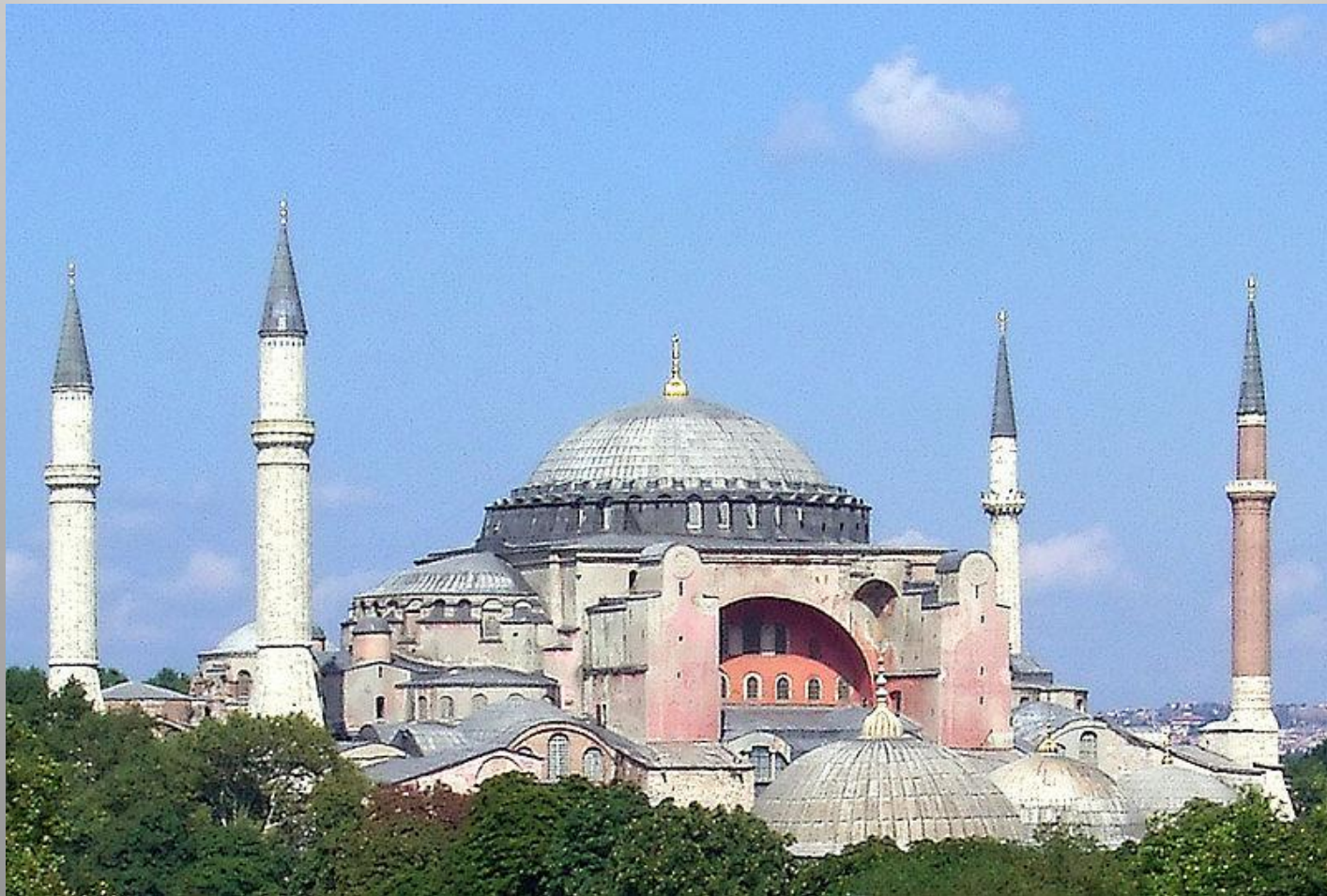
BYZANTSKÉ UMĚNÍ

- kupolovitá architektura
- mozaiky
- ikony
- nejvyšší vzdělanost v Evropě

Chrám Hagia Sofia v Konstantinopoli

(chrám „Boží moudrosti“ nechal postavit Justinián I., později mešita, dnes muzeum)

Obrázek č. 3

Franská říše

- trvala nejdéle z prvních barbarských států
- antika a křesťanství – základem západní civilizace
- **Karel Veliký** – r. 800 korunován císařem v Římě
- ✓ program „Germanie“ – pokus obnovit římskou říši – dnešní Francie, Německo a Itálie)
- ✓ tři centra: **Mohuč** (arcibiskupství), **Fulda** (klášter), **Cáchy** (panovnický dvůr)
- ✓ zemědělská civilizace: půda = „*feudum*“ – zdroj bohatství, feudalismus: feudálové + poddaní
- r. 843 – vnuci K. V. rozdělili Verdunskou smlouvou říši na tři části

Karolínská renesance

- navazovala na starořímskou kulturu
- rozkvět vzdělanosti, výtvarného umění a stavitelství
(ojedinělý palác v CÁCHÁCH s osmiúhelníkovou kaplí
s kopulí a mozaikami)
- nový typ písma
- akademie – snaha obnovit antickou vzdělanost
(K. V. povolával na svůj dvůr významné učence
např. Alkuina z Yorku, Pavla Jáhna, Petra z Pisy, Angilberta a Einharda.)

Karel I. Veliký

malba Albrechta Dürera

Obrázek č. 4, 5, 6

Monogram Karla Velikého

Signum K R S Karoli storlorummi wstir

Katedrála Panny Marie v Cáchách

Arabská říše

- Arabský poloostrov
- **Medina, Mekka** – nejvýznamnější střediska
- **Mohamed** – pokus sjednotit zemi (považoval se za proroka lidu)
- **r. 622** - „*hidžra*“ (pout' Mohameda z Mekky do Mediny) – počátek ISLÁMU (jediný bůh Alláh, Korán – svatá kniha)
- Nástupci Mohameda – kálifové šířili moc a víru, ovládli Sýrii, Palestinu, Egypt, sever Afriky
- **r. 711** – „cordobský kalifát“ v Hispánii (do reconquisty v **15. stol.** – náboženská tolerance)

Úkol: Jaký odkaz zanechala arabská kultura
Evropě?

Arabská kultura

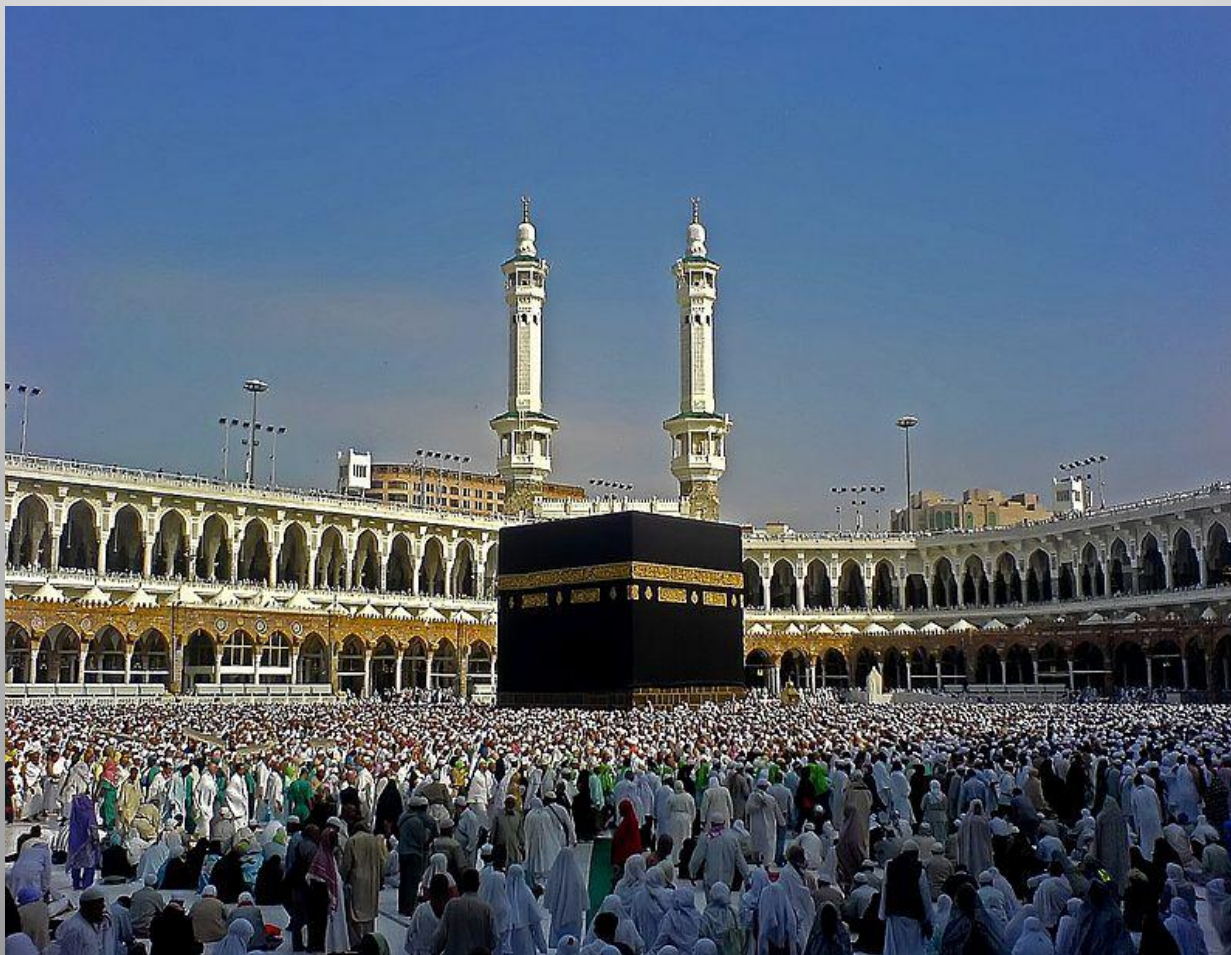
Řešení: odkaz pro Evropu -

- zprostředkování literárních děl antické kultury (Aristoteles ap.)
- matematika (algebra, arabské číslice..)
- lékařství, chemie (elixír)
- textilnictví (damašek, mušelín), tkaní koberců
- zpracování kovů, slonoviny
- námořní dovednosti (fregata)
- sbírka „Tisíc a jedna noc“
- výtvarné umění a stavitelství (mešity s minarety, arabesky ap.)

Velká mešita Masjid al-Haram

Mekka

Obrázek č. 7

Sloupy v mešitě v Cordobě

Obrázek č. 8

Vikingové

- sever Evropy – zpoždění ve vývoji
- západní – **Normané**, východní – **Varjagové**
- křesťanství přijali později
- nepřišli do styku s antickou tradicí
- chov zvířat, rybolov
- železné nástroje, zbraně, lodě
- vlastní státy: **Norsko** (2. pol. 9. stol.), **Dánsko** (10. stol.), **Švédsko** (pol. 11. stol), **Finsko** (12. stol.)
- **Od 8. stol.** – napadali Franskou říši, Anglii, vých. Evropu a Byzanc

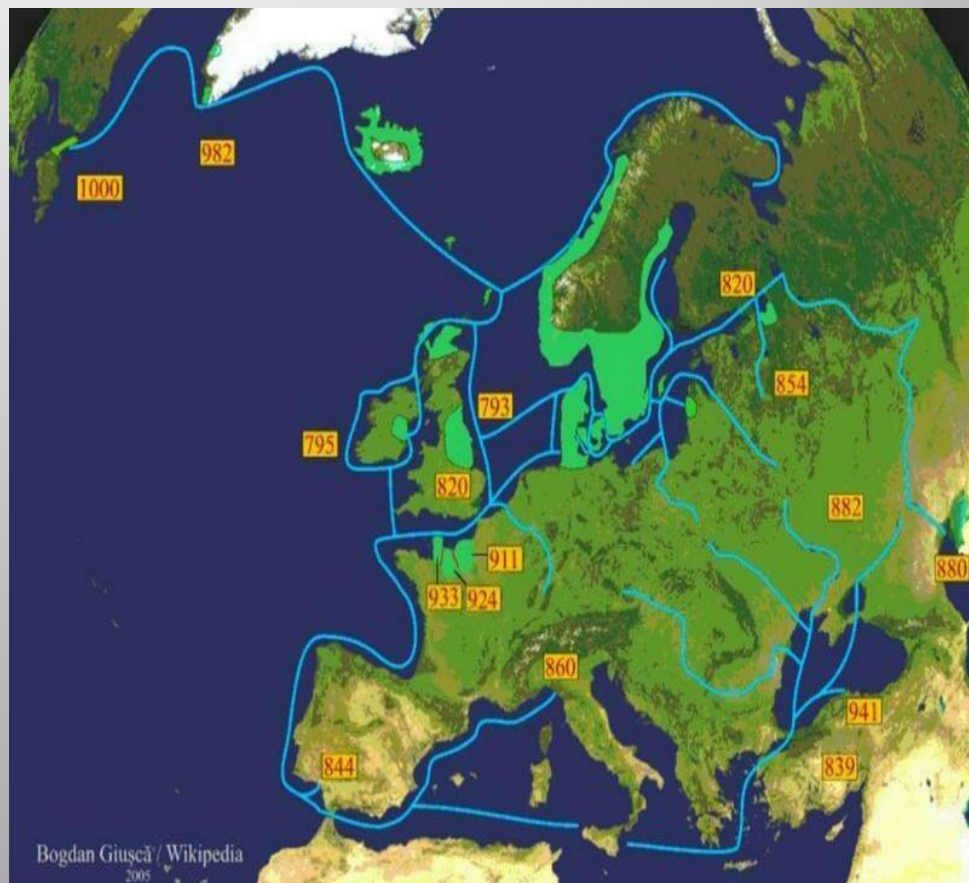

Obrázek č. 9
Dánové provádějí
invazi do Anglie,
ilustrace z 12. stol.

Výboje Vikingů

Obrázek č. 10
Území osídlená
Vikingy (zeleně)
a trasy jejich
plaveb

Odkazy:

Použité zdroje: internet

Dostupné pod licencí GNU Free Documentation License na www:

Obrázek č. 1

NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:
< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Slavic_distribution_origin.png >

Obrázek č. 2

NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:
< <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:First.Crusade.Map.jpg> >

Obrázek č. 3

ADERSCHATT, Robert. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na
WWW: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aya_sofya.jpg >

Obrázek č. 4

DÜRER, Albrecht. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:
< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albrecht_D%C3%BCrer_047.jpg >

Obrázek č. 5

ALEPH. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:
<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aachen_Cathedral_North_View_at_Evening.jpg>

Obrázek č. 6

CHARLEMAGNE. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:
< <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karldergrossesignatur.svg> >

Obrázek č. 7

KARIM, Muhammad Mahdi. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kaaba_mirror_edit_jj.jpg >

Obrázek č. 8

ESPALLARGAS, Timor. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mosque_Cordoba.jpg >

Obrázek č. 9

NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:

< <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikinger.jpg> >

Obrázek č. 10

NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 12.10.2012]. Dostupný na WWW:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Territories_and_Voyages_of_the_Vikings_blank.png >